

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

โครงการ “การพัฒนาระบบการจัดการเกษตรเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งรอบนอก อำเภอ ปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” นี้เป็นโครงการต่อยอดจาก “โครงการนำร่องระยะสั้นสำหรับพื้นที่สีเขียวในอำเภอปาย: การพัฒนาระบบการผลิตทางการเกษตรยั่งยืนของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภายใต้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ วิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจและกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร” ที่พบว่าหมู่บ้านที่สำรวจเชิงพื้นที่ 14 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ยังมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมตามชาติพันธุ์เดิม รักษาพื้นที่เกษตรเพื่อการผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือนและพึ่งพาตนเอง แต่บางหมู่บ้านที่ได้เริ่มมีปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว พื้นที่การเกษตรถูกโอนเปลี่ยนไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น และแรงงานภาคเกษตรได้เปลี่ยนไปรับจ้างแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ดังนั้นเพื่อสร้างให้ชุมชนเกษตรกรรอบนอกเมืองปายมีความเข้มแข็ง อยู่รอดได้โดยยังหวงแหนพื้นที่เกษตรและยังคงมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบพึ่งตนเองได้ และอยู่รอดได้ภายใต้กระแสธุรกิจการท่องเที่ยวเมืองปาย โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและสร้างรายได้จากผลผลิตเกษตรและหัตถกรรม พื้นบ้านของกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งและต้องการพึ่งพาตนเองตามวิถีประเพณีและวัฒนธรรมของตน และการพัฒนารูปแบบการประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายภาคีในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มชุมชน

โครงการนี้ได้กำหนดกระบวนการจัดการการผลิตข้าว (ความมั่นคงด้านอาหาร และรักษาพื้นที่นา) มีรายได้จากพืชเสริมรายได้ (ข้าวสาลีและผัก) รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดรายได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง (พืชปลูกท้องถิ่น) และหัตถกรรมสิ่งทอ (ผ้าทอมือกระเหรี่ยง) โดยเริ่มจากการเข้าไปติดต่oprสานงานกับส่วนราชการในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานอำเภอเมืองปาย สาธารณสุขอำเภอปาย รวมทั้งเข้าไปขอความร่วมมือสนับสนุนกับปราชญ์ชาวบ้านเมืองปาย และกลุ่มแม่บ้านเมืองปาย สำหรับรายละเอียดแต่ละกิจกรรม มีดังนี้

การเพิ่มผลผลิตข้าวให้พอกินและพัฒนาระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของชุมชน

การเพิ่มผลผลิตข้าวไร่ด้วยวิธีการปลูกแบบนาขั้นบันได (บ้านปางแปก)

กลุ่มชาติพันธุ์รอบเมืองปาย (มูเซอและลีซอ) ปลูกข้าวไร่แต่ได้ข้าวไม่พอกินตลอดปี ต้องซื้อข้าวกินโดยรับจ้างแรงงานในเมืองปายหรือเชียงใหม่ อีกทั้งเริ่มคิดว่า ทำงานในเมืองดีกว่าทำนา ได้แต่งตัวดี ๆ จึงเปิดโอกาสให้นายทุนกว้านซื้อที่ทำไร่สอร์ทในพื้นที่ป่ามากขึ้น

การทำนาขั้นบันไดจะช่วยเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ได้ดีกว่าข้าวไร่ อีกทั้งยังสามารถปลูกพืชอื่นหลังนาเพิ่มรายได้เพราะมีระบบส่งน้ำ ที่ส่งผลทางอ้อมให้เกิดการหวงแหนพื้นที่นาให้ลูกหลานต่อไป

ทางโครงการได้เริ่มกิจกรรมที่โรงเรียนบ้านปางแปก ซึ่งให้ใช้พื้นที่ทำแปลงนาขั้นบันได และได้รับการสนับสนุนต้นกล้าข้าว และวิทยากรจากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอน (ศวช. แม่ฮ่องสอน) ให้ทั้งนักเรียนและชาวบ้านได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริงในสภาพนาขั้นบันได อีกทั้งผลผลิตได้ยกให้โรงเรียนใช้เป็นเชื้อพันธุ์ข้าวและอาหารกลางวันของนักเรียนต่อไป

ในปีที่สองได้ขยายพื้นที่ไปสู่พื้นที่นาเกษตรกรบ้านปางแปก โดยเริ่มจากการนัดประชุมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เพื่อชี้แจงและหาอาสาสมัครทำนาขั้นบันได โดยจะสนับสนุนพันธุ์ข้าวและช่วยพัฒนาระบบส่งน้ำเข้านา ทำประตูกั้นน้ำและร่องส่งน้ำ ตลอดจนได้ติดตามดูแลแปลงตลอดการปลูกข้าวนาขั้นบันได ซึ่งผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีพบว่าประสบผลสำเร็จเป็นไปด้วยดี ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นต่อการปลูกข้าวนาขั้นบันไดและเข้าร่วมโครงการโดยใช้พื้นที่ไร่ขั้นบันไดเดิมที่ปลูกข้าวโพดแต่ปล่อยทิ้งร้างไว้เพราะข้าวโพดราคาต่ำ ไม่คุ้มทุน โครงการจึงใช้พื้นที่นี้เพื่อให้ชุมชนเผ่าลีซอบ้านปางแปกเป็นพื้นที่นำร่อง และประสานงานกับนักวิชาการข้าว จากศวช.แม่ฮ่องสอน ได้นำข้าวพันธุ์ใหม่ กข.33 มาใช้พร้อมกับให้คำแนะนำดูแลแปลงข้าว ทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้การทำนาขั้นบันไดที่ถูกต้องทางวิชาการ เช่น การจัดทำระบบคูส่งน้ำและท่อระบายน้ำในแปลงย่อย การตกกล้า การปักดำและดูแลรักษา จนถึงระยะเก็บเกี่ยวรวมทั้งเรียนรู้ลักษณะการปรับตัวและการเจริญเติบโตของข้าวพันธุ์ กข.33 ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจมากกับผลผลิตที่ได้รับที่เพียงพอต่อการบริโภคในครอบครัวและจะปลูกข้าวนาขั้นบันไดต่อไป

การคัดพันธุ์และผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร (บ้านแม่หะและบ้านแพมบก)

ชาวบ้านแม่หะและบ้านแพมบกเป็นชาวไทยใหญ่ โดยผู้ใหญ่บ้านแม่หะได้เห็นความสำคัญของความมั่นคงทางอาหารโดยการทำนาเพื่อบริโภค แต่ลูกบ้านมีรายได้หลักจากแรงงานในภาคท่องเที่ยวจนละทิ้งพื้นที่นาของตัวเอง และเกรงว่านายทุนจะซื้อที่ดินทำไร่สอร์ท ทำให้อาณาเขตของชนรุ่นหลังจะไม่มีที่ทำกิน แต่ปัญหาข้าวปนต้องเปลี่ยนพันธุ์ทุก ๆ 2 ปี หุงกินไม่อร่อย เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้องการไม่มีและไม่รู้วิธีการรักษาพันธุ์ไว้ใช้เอง จึงต้องการเพิ่มเติมความรู้

การปลูกข้าวเพื่อทำเมล็ดพันธุ์ อีกทั้งสร้างพื้นฐานความรู้ที่อาจต่อยอดไปสู่การสร้างข้าวพันธุ์ใหม่ขึ้นเองได้ ที่ส่งผลโดยตรงต่อการวางแผนพื้นที่นาไว้ให้ลูกหลานต่อไป ดังนั้นทางโครงการได้ดำเนินงานได้ดังนี้

ทางโครงการได้กระตุ้นความสนใจด้วยให้คำแนะนำปรึกษา ชี้แจงและพาดูแปลงปลูกจริง เพื่อให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่ดี ฝึกปฏิบัติจริงในการคัดรวงข้าวตามลักษณะประจำพันธุ์ การปักดำข้าวต้นเดี่ยวเพื่อการคัดพันธุ์บริสุทธิ์ และการบำรุงดูแลรักษาแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ และการเก็บรักษาพันธุ์ที่ถูกต้อง โดยได้ร่วมกับวิทยากรจาก ศวช.แม่ฮ่องสอน ในการติดตามและให้คำแนะนำปรึกษาแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดความร่วมมือเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันต่อไปในพื้นที่อีกด้วย

สำหรับกิจกรรมที่บ้านแม่ทะ ได้ดำเนินการปลูกข้าวพันธุ์หลักหอมสกลที่พื้นที่นาของผู้ใหญ่บ้าน โดยให้ปักดำข้าวต้นเดี่ยวเพื่อคัดพันธุ์ปน เกิดการเรียนรู้การใช้เมล็ดพันธุ์อย่างมีประสิทธิภาพ และเรียนรู้ลักษณะประจำพันธุ์ ผลการปฏิบัติพบว่าชาวบ้านชอบมากเพราะเมล็ดใหญ่ รวงใหญ่ รูปร่างดีและหอม ชุมชนเริ่มสนใจพันธุ์ข้าวใหม่ต้องการเมล็ดพันธุ์เพื่อไปปลูกในพื้นที่ของตนเพิ่ม ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จขั้นต้นของโครงการ นอกจากนี้เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้เพื่อพึ่งพาตนเองได้แท้จริงและเป็นการยืนยันการปรับตัวที่ดีของข้าวพันธุ์นี้ ได้วางระบบการยืมเมล็ดพันธุ์และวิธีการคัดพันธุ์ปน เพื่อให้สามารถรักษาพันธุ์ให้บริสุทธิ์ไว้ได้ต่อไป

ส่วนกิจกรรมที่บ้านแพมบก เป็นการปฏิบัติร่วมกันกับเกษตรกรหัวก้าวหน้าที่ต้องการคัดเลือกข้าวพันธุ์หม่นหอมให้บริสุทธิ์ โดยให้เกษตรกรนำรวงข้าวที่ปนนั้น มาคัดแยกลักษณะรวงที่ต่างกัน และนำไปปลูกแบบรวงต่อแถวและปักดำต้นเดี่ยวเพื่อสร้างพันธุ์คัดและตัดพันธุ์ปนรวมทั้งเก็บคัดรวงในแถวที่ดีไว้ทำเป็นพันธุ์หลักต่อไป นอกจากนี้ได้ให้ปลูกขยายพันธุ์หลัก(หอมสกล) และทดสอบใช้ปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ท้องถิ่นในแปลงข้าวไร่ชั้นบันไดเพื่อลดต้นทุน

จากผลการปฏิบัติงานพบว่า เกษตรกรก้าวหน้าสามารถคัดข้าวพันธุ์ข้าวหม่นหอม(พื้นเมือง) ที่บริสุทธิ์ตามลักษณะพันธุ์ เกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ถูกต้องทางวิชาการ เพื่อการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์และรักษาพันธุ์บริสุทธิ์ นอกจากนี้ชุมชนบ้านแพมบกได้รู้จักข้าวพันธุ์ใหม่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวของชุมชน ที่จะส่งผลให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว เกิดการอนุรักษ์พันธุ์เพื่อใช้ประโยชน์ การแลกเปลี่ยนกระจายข้าวพันธุ์ดี ในอนาคตคาดว่าจะเกิดการสร้างพันธุ์ใหม่จากผสมที่สนใจขึ้นเองเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่และคุณภาพหุงต้มได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง

การพัฒนากระบวนการผลิตและเพิ่มมูลค่าข้าวสาลี

อำเภอปาย เป็นพื้นที่ปลูกข้าวสาลีแห่งเดียวของประเทศไทยที่มีการปลูกต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 และมีระบบการผลิตที่กลุ่มเกษตรกรดำเนินการด้วยตนเอง มีศักยภาพการผลิตได้ถึง 500-700 ไร่ แต่ในปัจจุบันมีพื้นที่ผลิตประมาณ 70-120 ไร่เท่านั้นเนื่องเพราะถูกควบคุมโดยความต้องการและราคาซื้อขาย ที่เป็นตัวควบคุมพื้นที่การผลิต

นอกจากนี้เกษตรกรผู้ผลิตยังไม่ได้ให้ความสนใจต่อการพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ (seeds) ปัญหาพันธุ์ปนที่เป็นอยู่ส่งผลให้เมล็ดงอกไม่พร้อมกัน ปัญหาเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ รวมทั้งสถานการณ์ที่บริษัททยอยรับซื้อผลผลิต แต่เกษตรกรไม่มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ดี หรือที่เกิดจากเมล็ดเสียหายเพราะแมลงเข้าทำลาย แม้ว่ามีปริมาณความต้องการประมาณ 100 ตันต่อปี ปัญหาดังกล่าวนี้ บริษัทรับซื้อเกิดความไม่เชื่อถือไม่มั่นใจในผลผลิต ดังนั้นทางโครงการจึงได้เข้าไปจัดระบบการปลูกและเก็บรักษาข้าวสาลีเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ (seeds) ที่ถูกต้อง ช่วยให้ผู้ซื้อผลผลิตเกิดความมั่นใจในการรับซื้อ และทำให้ได้ราคาซื้อขายที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกที่ส่งผลทางอ้อมต่อการสงวนพื้นที่ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังทำการเกษตรต่อไป

เริ่มการสำรวจพื้นที่และสอบถามข้อมูลการปลูกข้าวสาลี รวมทั้งสภาวะการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร เพื่อใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาระบบการผลิตข้าวสาลีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้แก่ การทำแปลงคัดและผลิตเมล็ดพันธุ์หลัก การทำแปลงสาธิตการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุนการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การสนับสนุนและช่วยเกษตรกรเจรจาธุรกิจกับบริษัทและผู้สนใจภายนอก รวมทั้งการแสวงหาทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรในรูปแบบผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวสาลีเพื่อเพิ่มมูลค่า นอกจากนี้ได้จัดให้มีการติดตามและให้คำแนะนำปรึกษาแก้ปัญหาโดยวิทยากรที่มีความรู้ประสบการณ์จาก ศวช.แม่ฮ่องสอน เป็นการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันในพื้นที่อีกทางหนึ่ง

ระบบการผลิตเพื่อการเพิ่มมูลค่าของข้าวสาลีการคัดพันธุ์ให้บริสุทธิ์และทดสอบการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสม (แบ่งใส่) ซึ่งสามารถลดการใช้ปุ๋ยลงได้ 20 % การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้อง (ความงอก 85-90 %) เกษตรกรได้รับข้อมูลทางวิชาการ ในการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์แนวคิดเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวสาลี สามารถเจรจาต่อรองธุรกิจกับภาคเอกชนในการขายข้าวสาลี และความร่วมมือของกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

การพัฒนารูปแบบการผลิตพืชปลอดภัยและปฎิอินทรีย์ชีวภาพ

การผลิตพืชผักของอำเภอปายมีไม่มากนัก การบริโภคผักของประชาชนและผู้เดินทางท่องเที่ยวจะต้องนำมาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำให้ราคาผักมีราคาแพง และยังเป็นผักที่ใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตผัก

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักบ้านแม่นาเต็ง มีการรวมกลุ่มกันมา 3-4 ปีแล้ว ที่มีกำลังการผลิตผักไว้บริโภคภายในครอบครัวและขายบางส่วน มีเกษตรกรเพียงรายเดียวที่ผลิตผักตามความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ท อย่างไรก็ตามมักจะพบปัญหาผักไม่พอเพียงราคาแพงและไม่ปลอดภัยโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว

ทางโครงการจึงได้เข้าไปจัดทำระบบการผลิตผักปลอดภัยที่มีความเชื่อมโยงสนับสนุนกันระหว่างกลุ่มผู้ปลูกผักและกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการผลิตผักที่ปลอดภัยและมีปริมาณผลผลิตที่พอเพียงให้กับคนปายและนักท่องเที่ยวที่มาเยือน อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้ตลอดปีให้กับเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง ในพื้นที่การเกษตรที่สามารถให้น้ำได้ในเขตชลประทานราษฎรหลายแห่ง อีกทั้งมีสภาพอากาศที่หนาวเย็นนานเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืชผัก ซึ่งจะเป็นทางเลือกที่ดีทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร และรวมถึงการรักษาที่ทำกินไว้ให้ลูกหลานต่อไป

ผลการจัดกระบวนการดังกล่าวเริ่มจาก ทางโครงการได้สนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้าน (นายยรรยง ยาคี) ให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยบ้านแม่นาเต็ง โดยมีกลไกส่วนราชการในพื้นที่ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอ สาธารณสุข โรงพยาบาลและผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ท และร้านอาหาร เข้าร่วมกันประชุมหารือพัฒนาระบบให้สมบูรณ์ รวมทั้งแสวงหาช่องทางการจำหน่ายผลผลิตในตลาดภายนอกปายเพื่อรองรับผลผลิตที่เกินความต้องการได้แก่ ตลาดผักปลอดภัยของศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตผักและข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกลุ่ม การรับซื้อ รวมทั้งจัดหาปัจจัยการผลิตพื้นฐานเช่น เมล็ดพันธุ์ผัก ปุ๋ยและอุปกรณ์ให้ปุ๋ยชีวภาพ ทางโครงการได้มีการติดตามผลการปฏิบัติงานและให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหการปลูกโดยวิทยากรศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรที่มีความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานของกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยประสบผลสำเร็จเบื้องต้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามวิถีความเป็นอยู่ของกลุ่มผลิตผักปลอดภัยกล่าวคือ แม้จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกผักที่ประกอบด้วยเกษตรกรในหมู่บ้านที่สนใจและตั้งใจจริง โดยแยกย่อยเป็นกลุ่มผู้ปลูก กลุ่มรวบรวมและตัดแต่งผัก และกลุ่มการตลาด รวมทั้งมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับการจัดการที่กลุ่มร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการขายตัดราคาและจัดระบบการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ทางโครงการยังได้วางระบบที่ครอบคลุมถึงการสร้างเครือข่ายตลาดกับศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ผักและวัสดุปลูกและปุ๋ยอินทรีย์ ระบบการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยโดยสาธารณสุขอำเภอ รวมทั้งแหล่งรับซื้อ

ในเมืองปายที่ต้องการผลผลิตตลอดปีเช่น รีสอร์ท โรงพยาบาลและโรงเรียน สมาชิกภายในกลุ่ม เห็นว่าการปลูกผักเป็นอาชีพเสริมรายได้ต่อวัน อีกทั้งปริมาณการผลิตไม่พอเพียงกับการบริโภค ในเมืองปาย

กลุ่มผู้ผลิตผักปลอดภัยที่ได้ปลูกและนำออกขายได้นั้นยังไม่พบปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากปริมาณผักที่ผลิตได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดท้องถิ่น ผู้นำหรือปราชญ์ ชาวบ้าน ที่เป็นแกนนำการจัดตั้งกลุ่มผัก ยังต้องใช้เวลาที่จะโน้มน้าว (ตั้งแต่ไม่ตื่น เพราะตื่น แล้วถ้าล้มคนตื่นจะถูกทับด้วย) ให้สมาชิกเพิ่มปริมาณการผลิตผักของตน เนื่องจากผู้นำมี ภาระกิจอื่น ๆ มากที่ทางราชการมอบหมายให้ทำ จึงไม่สามารถทุ่มเทเวลาให้กับการพัฒนาระบบ การผลิตผักได้ แม้ว่าจะมีความพร้อมความร่วมมือและแผนงานอย่างเป็นระบบก็ตาม นั่นคือ กลไกชุมชนจะหมุนลำบาก อยู่ติดที่ ไม่เหมือนกลไกตลาดซึ่งหมุนเร็วและประสิทธิภาพสูงกว่า

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตก้อนซูปถั่วเหลืองทอง

ถั่วเหลืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญตัวหนึ่งของเมืองปาย เนื่องจากเป็นพืชที่ผูกพันกับ วิถีชีวิตและอาหารของคนพื้นเมืองและไทยใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ของเมืองปาย ซึ่งมีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองในสภาพไร่อาศัยน้ำฝนที่กว้างขวางมาก ผลผลิตถั่วเหลืองที่เมืองปายส่วนใหญ่ นำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้าน เนื่องจากได้ราคาต่ำถ้าขายเป็นเมล็ด (grain) ซึ่ง ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านที่ทำจากถั่วเหลืองส่วนใหญ่คือ ถั่วหมักหรือถั่วเน่า ซึ่งมีกลิ่นที่คน ทั่วไปไม่ชอบ ดังนั้นการพัฒนาผงดั่วเหลืองให้เป็นก้อนซูปเพื่อปรุงรสต้มจืดหรือน้ำพริก จึงเป็น แนวทางเพิ่มมูลค่าได้เป็นอย่างดี แต่ยังคงขาดเครื่องมืออุปกรณ์เพื่อทำเป็นก้อนซูป

เครื่องมืออุปกรณ์ทำก้อนซูปทำด้วยไม้ เคลื่อนย้ายง่าย ใช้สะดวก ใช้พลังงานจากแรง ของกลุ่มแม่บ้านได้ ก้อนซูปมีเนื้อแน่น ขึ้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมที่ห่อด้วยกระดาษฟอริยด

โครงการได้จัดกิจกรรมสนับสนุนโดยเข้าไปสอบถามรายละเอียดความต้องการและ ลักษณะเครื่องมืออุปกรณ์ที่กลุ่มแม่บ้านต้องการ เพื่อนำไปสร้างเป็นต้นแบบให้ทดลองใช้ ร่วมกับปรับสูตรก้อนซูป และประสิทธิภาพของเครื่องมือ เพื่อให้ได้ก้อนซูปที่ตรงตามความ ต้องการของกลุ่มที่กำหนดไว้ รวมทั้งดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มแม่บ้านอื่นๆ ได้นำไปใช้ ประโยชน์

ได้สนับสนุนและร่วมประสานงานกับกลุ่มแม่บ้าน จนได้เครื่องมืออัดก้อนซูปและก้อนซูป ที่ตรงความต้องการของกลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดในการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องบดถั่วเหลืองให้กลุ่ม เพื่อให้มีการผลิตต่อเนื่องโครงการได้ สนับสนุนให้กลุ่มจดอนุสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ก้อนซูปถั่วเหลืองทอง โดยความร่วมมือของทาง พาณชย์จังหวัด และหากธุรกิจมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องหรือขยายตัวเพิ่มขึ้นจะเป็นการ ช่วยกันรักษาพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อผลิตอาหารในพื้นที่ท้องที่ให้ได้

จากผลการปฏิบัติตามโครงการทั้ง 4 กระบวนการดังกล่าวที่ได้ดำเนินการพร้อมกันสู่เป้าหมายเดียวกันเพื่อพัฒนาพื้นที่เกษตรรอบนอกเมืองปายให้เป็นแหล่งอาหารของคนปาย สร้างรายได้จากการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรและหัตถกรรมพื้นบ้านสู่ธุรกิจท่องเที่ยว มีข้อสรุปสำหรับการเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมชน ดังนี้

ก่อนเข้าปฏิบัติงานในชุมชน ควรทำความเข้าใจร่วมกัน มีความจริงใจ ปฏิบัติจริง ซื่อสัตย์ สม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการยอมรับของคนในพื้นที่

- **เข้าใจ** แนวคิดการทำงานในพื้นที่ต้องมีทัศนคติใหม่กล่าวคือ จากการศึกษาเกษตรกรที่ไม่มี ทำไม่ได้ หรือแจกให้เท่านั้น เปลี่ยนเป็นเข้าไปช่วยเสริมในส่วนที่จำเป็น เนื่องจากบางครั้งเขาขาดแต่ไม่ทราบว่าจะไปหาได้จากที่ไหน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญ ให้บทบาท ให้ทุกคนมีส่วนร่วม เพราะการทำงานเป็นทีมจะขาดคนใดคนหนึ่งไม่ได้ ผู้รับผิดชอบส่วนไหนต้องทำเต็มกำลังความสามารถอย่างต่อเนื่อง ทั้งทีมจะอยู่ด้วยกันและไปด้วยกันเสมอ

- **โดนใจ** เป็นขั้นต้นของการทำงานในพื้นที่ที่ข้อเสนอที่จะนำไปสู่กลุ่มเป้าหมาย จะต้องโดนใจกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้เสนอและกลุ่มเป้าหมายมีได้คุ้นเคยกันมาก่อน ผู้เสนอจะต้องแสดงความตั้งใจ จริงใจ มีความซื่อสัตย์ ไม่ให้กลุ่มเป้าหมายเห็นว่าผู้เสนอเป็นเพียงคนแปลกหน้าที่ต้องการหาความสำเร็จ คือได้ทั้งเงินและชื่อเสียงเพียงฝ่ายเดียว

- **ยกระดับ** เป็นการปฏิบัติงานอย่างจริงใจเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเห็นว่าเราไม่ใช่คนแปลกหน้า ให้เขายอมรับเราเป็นเสมือนคนในครอบครัวเขา ซึ่งจะยกระดับการปฏิบัติงานให้เกิดความร่วมมือทำงานด้วยกันได้

- **ยั่งยืน** ดำเนินการกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองได้ ซึ่งการปฏิบัตินี้จะถือว่าประสบความสำเร็จจะเป็นรากเหง้าแห่งความภูมิใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาสืบต่อไป